

Iwona E. Rusek

redaktor naczelna kwartalnika „LiteRacje”

Lidia Romaniszyn-Ziomek

Katedra Literatury i Kultury Polskiej Akademii Techniczno-Humanistycznej
w Bielsku-Białej

Rozmowa o „LiteRacjach”

Lidia Romaniszyn-Ziomek: *„LiteRacje” to czasopismo otwarte na wszelkiego typu dyskusje naukowe, kulturalne, literackie. Do jakiego typu odbiorców jest skierowane?*

Iwona E. Rusek: Myślę, że za najlepszą odpowiedź posłuży tekst manifestu naszego kwartalnika:

„LiteRacje to kwartalnik naukowo-artystyczny, który łączy perspektywy różnych środowisk: naukowych, artystycznych, literackich, filozoficznych, itp.

W naszym piśmie chcemy prowadzić otwarty dialog z grupami ludzi, dla których twórczość oznacza żywe słowo, a myślenie pozostaje nieobciążone balastem hermetycznych, naukowych pojęć i snobizmów współczesnej humanistyki.

Chcemy dać impuls do dyskusji o sprawach ważnych i bieżących, a zaczepionych w tym, co było i w tym, co być może. Słowem w samej tkance życia.

Chcemy, aby LiteRacje stały się tygłem, w którym ludzie, ich talenty i pasje mieszają się i stanowią nową jakość, budując nowe sensy kulturalnej debaty.

Do współtworzenia takiej wybuchowej mieszanki zapraszamy każdego, kogo interesują zmagania z materią słowa i tym wszystkim, co ono ze sobą niesie”.

LR-Z: *Mam wrażenie, że czasopismo wyróżnia się spośród innych o podobnym profilu. Co stanowi o jego odrębności?*

IER: Na pewno trzy elementy. Po pierwsze podejmowane przez nas tematy, gdyż postawiliśmy sobie, że będziemy zajmowali się tym, co jest

żywe i ciekawe dla każdego człowieka. Po drugie sposób, w jaki te problemy są realizowane. Mam tu na myśli artykuły publikowane w naszym piśmie oraz szatę graficzną. Co do tekstów naukowych, to maksyma nasza brzmi: „Im prościej, tym lepiej”. Chcemy, by specjaliści z danych dziedzin pisali o tym, co ich fascynuje, w sposób przystępny dla każdego. I wreszcie trzeci, najważniejszy element, a mianowicie: zespół „LiteRacji”. To ludzie, ich charaktery, sposób bycia i patrzenia na świat, tworzy to pismo. Mam wielkie szczęście pracować ze wspaniałymi i oddanymi ludźmi: Radkiem Muniakiem, Bogusiem Kalwałą, Gosią Kosmałą, Anetą Lukas, Olą Kutz.

LR-Z: *Czy pismo ma swoich mentorów, patronów, wzorce? Skąd wziął się tytuł?*

IER: „LiteRacje”, które tworzymy obecnie, to pismo, które przeszło szereg przeobrażeń. Powstało na przełomie 2002 i 2003 roku jako wspólny projekt studentów polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego (Michała Kasprzaka, Pawła Koziola, Joanny Mueller i Sylwii Omiotek), we współpracy ze Staromiejskim Domem Kultury w Warszawie. Redakcja od chwili powstania, aż do dnia dzisiejszego zmieniała się kilka razy, obecny skład jest na przykład trzecim, w którym pracuję. Od 2009 roku jestem redaktorką naczelną pisma. Wtedy też odstąpiliśmy od kontynuacji wcześniejszej szaty graficznej oraz idei „projektu krytyki anamorficznej”, który realizowany był przez wcześniejsze ekipy redakcyjne. Obecnie jesteśmy BOYówką kulturalną z manifestem, który już powyżej zacytowałam. Naszymi mentorami są członkowie Rady Programowej Stowarzyszenia „LiteRacje” im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego: wybitna filozofka i kulturoznawczyni, prof. Anna Zeidler-Janiszewska, nagradzana w kraju i zagranicą, poetka Marzanna Bogumiła Kielar oraz wicedyrektor The Workcenter of Jerzy Grotowski and Thomas Richard, Mario Biagini. Naszym patronem jest Tadeusz Boy-Żeleński, którego nieustająco uwielbiamy i który odwzajemnia tę sympatię inspirując nas do ciekawych pomysłów oraz projektów. Boy uczy nas odwagi, zarówno w byciu naukowcami jak i ludźmi, a także wyzywa na intelektualne pojedynki, z których staramy się wracać z tarczą. Z kolei dla mnie jako osoby, która prowadzi badania naukowe i jednocześnie współtworzy pismo wzorcem jest Waclaw Berent, Stanisław Wyspiański oraz Tadeusz Zieliński. To są moje filary, jeśli chodzi o warsztat i metodę pracy; to są wzorce, z których czerpię; to są osoby, które inspirują mnie do działania; które nie pozwalają mi zasnąć.

LR-Z: *W „LiteRacjach” zwracają uwagę młodzi autorzy tekstów, ale także nazwiska znane i uznane w świecie kultury i nauki. Z kim udało się już nawiązać współpracę i kim zazwyczaj są autorzy publikowanych artykułów?*

IER: *W tej dziedzinie, jaką jest dobór autorów stosujemy maksymę, którą wygłosił niegdyś Jerzy Grotowski, a mianowicie, że trzeba dbać*

o przyszłych mistrzów, bo ci „starzy” sobie doskonale poradzą. Stąd, obok uznanych w świecie nauki i kultury nazwisk, takich jak choćby Zygmunt Bauman, Magdalena Środa, Jacek Migasiński, Włodzimierz Szturc, Jerzy Paszek, Jan Tomkowski, Jarosław Ławski, Renate Jett, Katarzyna Kozyra, pojawiają się nazwiska młodych badaczy i badaczek: Marka Kochanowskiego, Izabeli Koczkodaj, Agnieszki Nietrestry-Zatoń, Małgorzaty Kosmali, Grzegorza Kowalskiego, Urszuli Górskiej, Anny Wietechy. Wierzymy, że ci, którzy osiągnęli sukces mogą wspomóc tych, którzy na swój sukces pracują. Wychodzimy z założenia, że dysponując pismem powinniśmy się nim dzielić i pomagać, jeśli tylko można. Boy zobowiązuje.

LR-Z: *Uwagę czytelników na pewno przykuwają także dość oryginalne, czasem kontrowersyjne, tematy, np. „Mokro”. Co stanowi inspirację do tego typu tytułów?*

IER: Przede wszystkim nasza ciekawość. Zawsze pytamy sami siebie: czy ten temat jest dla mnie interesujący? Czy znajduję w nim coś frapującego? Żywego? Czy jest obecny w moim/naszym życiu? Jeśli tak, to w jaki sposób? Nie można stworzyć numeru, jeśli temat, który chce się w nim eksplorować nie porywa samych redaktorów. Ludzie to czują, to jest zapisane na każdej stronie. Nie można oszukiwać czytelników. Byłoby to nadużycie i brak szacunku z naszej strony.

LR-Z: *Specjalnością „LiteRacji” są numery monograficzne, dotyczące istotnych zjawisk kulturowych, społecznych i filozoficznych – czytamy na stronie internetowej czasopisma. Jakie tematy były dotąd podejmowane i które wzbudziły największe zainteresowanie czytelników?*

IER: Pozwoli zatem Pani, że przybliżę czytelnikom problematykę dotychczasowych numerów. Numer *Postchrześcijaństwo* 001 (16) 2010 zrodził się z poczucia, że kultura europejska znajduje się w newralgicznym punkcie swojej płynnej i niedookreślonej tożsamości. Umieszczone w numerze teksty związały wspólny problem, jakim jest obecność (lub brak) chrześcijaństwa we współczesnej świadomości społecznej i kulturowej. Autorzy to m.in.: Zygmunt Bauman, Jacek Dehnel, Marzanna Bogumiła Kielar, Mirosław Żelazny. Redaktorem prowadzącym numer był Piotr Sebastian Ślusarczyk. Numer *Antropologia Ciekawości* 002 (17) 2010 w czterech planach: ciała, kategorii podejrzanego, kolekcji oraz innego oświetlał problem ciekawości, starając się znaleźć odpowiedź na nurtujące pytania: Jak to ciekawi, kiedy nie ciekawi? Czy rodzi się z braku? Czy poszukuje nadmiaru? Co właściwie jest jej obiektem, horyzontem, fetyszem? Autorzy to m.in.: Michał P. Markowski, Jacek Migasiński, Magdalena Środa, Piotr Paziński, Radek Rychcik, Marcin Leszczyński, Andrea Assaf, Allan D. Winans, Michael Rothenberg, Marcus Slease. Redaktorami prowadzącymi numer byli: Piotr Seweryn Rosół oraz Dorota Sobstel. Numer *Mokro* 003 (18) 2010 poświęcony został próbie opisu zagadnienia, które posiada

rozmaite nazwy i występuje w różnych konfiguracjach. Czasami jest ono bezpośrednie, wprost fizyczne, częściej jednak abstrakcyjne i metaforyczne. Autorzy tekstów starali się zinterpretować przewodnią myśl numeru w jego różnych wariantach i wymiarach: historii sztuki, literatury, meta-tekstu, gender, filozofii, tekstu literackiego i wizualizacji. Autorzy to m.in.: Anna Roter-Bourkane, Jędrzej Wijas, Robert Pruszczyński, Jakub Szestowski, Grzegorz Kwiatkowski, Magdalena Bielowicka, Wiktor Dynarski. Redaktorem prowadzącym numeru był Radosław F. Muniak. Numer *Oszukani* 004 (19) 2010 ukazywał różnorodność i bogactwo znaczeniowe tytułowego problemu, który odnaleźć możemy w dziedzinie władzy, religii, wiedzy, historii czy mitu. Zamieszczone w numerze teksty stanowiły punkt wyjścia do refleksji nad zjawiskiem oszustwa, zaś przede wszystkim relacji, jaka powstaje między oszukanym a oszukującym. Autorzy, to m.in.: Silke Hassler, Peter Turrini, Barbara Kuchta, Stanisław Gromadzki, Grzegorz Kwiatkowski, Aneta Lukas, Bożena Kudrycka, Karol Samsel. Redaktorką prowadzącą numer była Iwona E. Rusek. W roku 2011 wydaliśmy dwa numery: *Wokół Dziadów* 001(20) oraz *Dzieje grzechu* 002 (21). Pierwszy, miałam przyjemność i zaszczyt współtworzyć z panem prof. Michałem Kuziakiem z Uniwersytetu Warszawskiego, drugi z panem prof. Jarosławem Ławskim z Uniwersytetu w Białymstoku. Numer o *Dziadach* Mickiewicza pełen jest fascynujących tekstów, które w coraz innym świetle stawiają to, jak się okazuje wciąż nieznaną, dzieło naszego wieszca. Autorzy, to m.in.: Krzysztof Rutkowski, Michał Kuziak, Monika Rudaś-Grodzka, Alfred Gall, Sebastian Duda, Dariusz Skórczewski. W numerze tym znalazły się także trzy świetne wywiady: z psycholożką Joanną Wituszyńską, autorstwa Aleksandry Kutz oraz dwa przeprowadzone przez Anetę Lukas z artystką Katarzyną Kozyrą, a także aktorką Renate Jett. Numer *Dzieje grzechu* także pełen jest niespodzianek i naprawdę frapujących odczytań tej, jakby się wydawało, ramotki Żeromskiego. Autorami tekstów są m.in.: Jerzy Paszek, Włodzimierz Szturc, Dariusz Trzeźniowski, Jan Tomkowski, Agnieszka Nietresta-Zatoń. W numerze tym opublikowaliśmy także fragment powieści Michała Pauli *12xśmierć. Opowieść z Krainy Uśmiechu*.

LR-Z: *Tak jak Pani wspomniała, ostatnie numery skoncentrowane są wokół tekstów znanych i, zdawałoby się, nie budzących większych emocji. Przyznam, że zwłaszcza numer o „Dziadach” wzbudził we mnie dość duże zainteresowanie, ale także i zaskoczenie. Czy to nie jest temat ryzykowny, wyczerpany?*

IER: Literatura od zawsze na swoich łamach mierzyła się z fenomenem życia. Jego tajemnic dotyka tekst Mickiewicza. Sprawa tego kim się jest i jak się jest, nigdy nie wychodzi z mody. To pytanie, które jak kamyk w bucie uwiera i nie daje spokoju. Szukanie na nie odpowiedzi, może stanowić sens życia. Bycie „pełnym człowiekiem”, to wyzwanie pod każdym względem. Mickiewiczowski Gustaw-Konrad mierzy się

z nim w każdej części *Dziadów*. I my obcując z tekstem musimy zadać sobie to pytanie: co znaczy dla mnie być człowiekiem? Czy jestem w stanie działać? Jeśli tak, to jakiego poziomu to działanie dotyczy? Bez choćby próby odpowiedzi na te pytania, niemożliwym (przynajmniej z mojego punktu widzenia) staje się, jak to nazywał Schopenhauer, rozpoznanie prawdziwej natury świata. Samego siebie też. Z tej perspektywy, tekst Mickiewicza jest wciąż aktualny, jedynym ryzykiem jest podjęcie wezwania, które pada na jego kartach. Wydany w tym roku drugi numer kwartalnika *Dzieje grzechu*, dowiódł, iż pojmowana do tej pory przez wielu za ramotkę powieść Żeromskiego, może nabrać nie tylko blasku, lecz i seksownych rumieńców. Nagle okazało się, że tak zwana klasyka jest ekscytująca i wielowymiarowa w swej wymowie. Poza niestandardowym podejściem do znanych powszechnie tematów, bardzo dużą wagę poświęcamy szacie graficznej. Staramy się, by zachowując pewien charakterystyczny dla kwartalnika rys graficzny, każdy numer był niepowtarzalny, przykładem jest choćby okładka *MOKRO*, czy *Dziadów*. Do współpracy zapraszamy też artystów, Darek Orwat zaprojektował okładkę oraz ilustracje, które ozdobiły *Antropologię Ciekawości*, podobnie rzecz się miała z arcyciekawymi rysunkami Grzegorza Wróblewskiego, malarza, prozaika i poety, które znalazły się wewnątrz numeru *OSZUKANI*. Pociąga nas eksperyment z ilustracjami, czego wyraz stanowi użycie japońskiej SHUNGI do numeru o Żeromskim. To, jak pismo wygląda jest zasługą naszego dyrektora artystycznego, Bogusia Kalwali, który jest piekielnie utalentowany i niewiarygodnie twórczy. Praca z kimś takim, to sama przyjemność.

LR-Z: *Wiele osób pyta mnie, gdzie można „LiteRacje” kupić, przeczytać, zaprenumerować. Poprzez dosyć małą dostępność wydają się być pismem elitarnym. Czy tak faktycznie jest?*

IER: Elitarność, tak jak ją rozumiem, to umiejętność rozpoznania, a następnie kreowania otaczającej rzeczywistości, nie zaś niski nakład. Ten wynikał z faktu, że w ostatnim czasie zmuszeni byliśmy uregulować naszą sytuację formalno-prawną i nie mieliśmy dostatecznych środków finansowych. W utrzymaniu pisma od lat pomaga nam pan Dyrektor Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Mieczysław Dąbrowski oraz pan Dziekan Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Stanisław Dubisz. Z tego miejsca pragnę im obu serdecznie podziękować, gdyż bez ich zrozumienia, a przede wszystkim życzliwego wsparcia, nie moglibyśmy realizować naszego projektu. Po wakacjach „LiteRacje” będą dostępne w naszym sklepie internetowym (www.literacje.pl), a także w ogólnopolskich księgarniach.

LR-Z: *Pismo działa bardzo prężnie – jakie są plany na przyszłość?*

IER: Plany są niezwykle ciekawe, a do tego odważne. Już po wakacjach wyjdzie 3 numer zatytułowany *Pisarze języka niemieckiego*, a pod

koniec roku ZĘBY. Następnie, w 2012 roku planujemy cztery kolejne numery: *Fabryka*, *Śmierć*, *I LOVE BOY*, *Kanibalizm*. Wszystkich zainteresowanych współpracą zapraszamy serdecznie na naszą stronę internetową, gdzie zamieszczone zostaną zajawki. Ponadto, od jesieni na terenie Warszawy będą się odbywały cykliczne imprezy naszej BOY-ówki kulturalnej, czyli *Libacje intelektualne*, *Konfrontacje intelektualne*, a także wykłady, przedstawienia, spotkania poetyckie i występy teatralne współpracowników Stowarzyszenia. Będziemy też obecni w mediach, za sprawą naszej absolutnie fantastycznej dyrektor ds. promocji, Aleksandry Kutz, ale to na razie tajemnica, więc nie zostaje mi nic innego jak powiedzieć: do miłego zobaczenia!

LR-Z: Dziękuję za rozmowę.

IER: I ja serdecznie dziękuję.

Notka bio:

Iwona E. Rusek (1978), doktor nauk humanistycznych UW, redaktor naczelna kwartalnika „LiteRacje” (www.literacje.pl), prezes Stowarzyszenia „LiteRacje” im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego. Zainteresowania naukowe obejmują literaturę polską (romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska), filozofię (Platona, Schopenhauera), mitoznawstwo i symbolikę. Współpracuje z Pracownią Modernizmu Europy Środkowej i Wschodniej ILP UW, publikuje w pismach naukowych (m.in. „Tekstualia”, „LiteRacje”, „Przegląd Filozoficzno-Literacki”, „Wiek XIX” Rocznik Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, „Kwartalnik Opolski”) oraz tomach zbiorowych (m.in. *Modernistyczny Lwów – teksty życia, teksty sztuki*, pod red. E. Paczoskiej i D. M. Osińskiego, Warszawa 2009; *Sensi di un Teatro. Sette testimonianze sul Workcenter of Jerzy Grotowski and Thomas Richards* [2010], Roma 2010; *Współczesna poezja polska w perspektywie krytyki tematycznej*, pod red. M. Klika, Warszawa 2011; *Les sens d'un theatre. 3 témoignages sur The Workcenter of Jerzy Grotowski and Thomas Richards*, Le Mans 2011).